

Herman Ottó
A magyar pásztorok nyelvkinse

TARTALOM, ELŐSZÓ

Tartalom

Előljáró szó
A kiindulás
Ázsiai homoksivatag
Hedin Sven
Stein Aurél
Pumpelli
A nyelvkinse
Az ember eredete

Az eredet
A valóság
Ósfoglalkozás
Ratzel vezérelve
Tagányi véleménye
Horváth Ignác anyaga
Takáts Sándor véleménye
Pusztítók
Szilaj pásztorság
A tulipán
Mikes Kelemen
Színhatás
Kirgiz és tulipán
Magyar és tulipán
Pásztornyelv
Bitang, Petőfinél
Bitang karó
Nyájajuhász, képpel
Telepedés, rakodás
Juhsorrend
Változatok
Konda és változatok
Nehéz ustor
Ló szőre
A kutya
Ember és kutya
Kutya, elnevezés
Pásztor
Tolókasza
Rétikasz
Vesszőbárka
Kiolvasás
Időjósítás
Pásztorlelkület
Önérzet
Nyomorúság
Henczegés
Gyöngédség
A ló szeretete
Lovasbetyár
A petri gulyás
Csikósnóták
Pásztorszerelem
Ellentét
A káromlás
A bölcsesség

Példabeszédek, közmondások

A szószedet eredete

A szószedet beosztása

Irodalmi források

Segítők

Sorrend

Függelékek

Rövidítések és jelek

A szószedet

A ház és tája

Járóművek és részek

Lófogat és szerszám

Debreczeni lófogatok

Debreczeni kocsi és igásszekér

Lóhajtás

A ház és szerűje

Eke

Iga és befogás

Ökörfogát és hajtás

Hangelemek

Rovás

Mérték

Vágószerszám

Kasza és sarló

Ironga, képpel

Hangszer

Páztorszervezet

Páztortanya

Eszköz és ruha

Ostor, ustor

Páztorkonyha

Edény

Tűzhely

Jószág

Szín, ill. szőr

Hangok

Coitus

Betegség, orvoslás

A föld és a nyíl

A nyíl

Kút és kopolya

A ló szótára

A ló szőre

A ló bélyege

Lónevek

Szarvasmarha szótára

Tej és termékei
Szarvasmarha szőre
Szarvállások
Szarvasmarhanevek
Bikanevek
Tehénnevek
Ökörnevek
Bivaly
A juh szótára
Juh szőre
Juhnevek
Füljegyek
Juhtej termékei
Juh hangelemei
Kecske szótára
Kecske szőre
Kecske hangelemei
A disznó szótára
Disznó szőre
Disznónevek
Disznókergető
Disznóhívás
Disznómondókák
A szamár neve
A szamárról. Vegyes
Élősdiek
A lónál
A szarvasmarhánál
A juhnál
A disznónál
A kutyánál
Népies felfogás
A kutya szótára
A kutya szőre
A kutya szólása
Kutyaszólítás
A puli, képpel
Terelés
Puliszótár
Pulinevek
Bajsz puli
A pumi
Kutyanevek
A macska
Ismeret
Pásztorcsillagászat

Tájékozás
Időjárás, időjóslás
Pásztorállattan
Pasztormadártan
Madárszótár
Madárnévrendszer
Fa- és bokorismeret
Pásztorfüvészet
Vegyes

Függelékek
I. Tót anyag, Petényitől
Tót elemek, Istvánffitól
Állatnevek, Lányitól
II. Oláh anyag, leginkább Moldovántól
III. Halászat
Helyreigazítások
Szómutató

Előszó

Ime, második kötete indul útjára annak az érdekes munkának, a melyre csak olyan kutató vállalkozhatott, mint Herman Ottó, a ki mélységes szeretettel rajong a magyar népért, mert ismeri értékes tulajdonságait és küzdött egy merészen kitűzött célért, a melynek eléréséhez vezető utakat és módokat lankadatlan kitartással jelölte ki és követte. Bámulatos ihlettség megelevenítette munkakedvét, megsokszorozta energiáját és a feje felett sokasodó időnek még mindég rendületlen önbizalommal kiáltja oda: "akarom!"

Herman Ottónak valóban alapos oka van akarni. A magyar nép történelmileg fel nem jegyzett idejéből kíván annyit a mennyit lehet, előnkbe varázsolni, de úgy, hogy állításaiban ne csak az ábrándozók higgyenek, hanem azok is, a kiket a tudomány megtanított kételkedni. Ő, a ki sohasem szeretett kitaposott utakon járni, a magyar nép eredetének helyét új módszer szerint kutatta. Sok híres elődje elment hazánk határain kívül messzire, hogy felfedezze a magyarok őshazáját. Sok becses nyelvészeti és egyéb adatokat gyűjtöttek össze, de az őshaza helyét kijelölniök nem sikerült, mert hiányzott az összehasonlító eljárásnak egyik főeleme.

Herman Ottó nem hagyta el hazánkat, hanem felkereste itthon az ősfoglalkozókat és itt kereste fel az összehasonlító eljárás hiányzó főelemét. Éles szemével megfigyelte a hajlékot, berendezését, a halászatot, az állattenyésztést, az eszközöket, a szervezetet, a szókincset, a köztörténet adatait stb. s ezeket összehasonlítva azzal, a mi más, különösen keleti népeknél ismeretes, megtalálni iparkodott az útjelzőket, melyek megmutatják majdan az utat a magyarság eredete felé.

Mily nagy szeretet, mily erős bizalom vállalkozásának sikerében, hajthatta őt évtizedeken át, hogy sokszor lemondva mindenről, a mit a műveltségben elfinomult ember megszokott, erdőn, mezőn, tó és folyam partján együtt éljen azokkal a magyarokkal, a kik az ősfoglalkozásokban sokat megőrizhettek az ősiségből.

Kutatásainak, gyűjtéseinek újabb eredményeként közli most "A magyar pásztorok nyelvkincse" című munkáját.

Úgy látszik, mintha ez a kötet tárgy és közfelfogás szerint inkább a nyelvészet, mint a természettudományok körébe tartoznék. Ámde az ősfoglalkozások már azért is, mert az emberi lét alapfeltételei, a szó magasabb értelmében véve, természettudományi szempontok alá tartoznak; a viszony kifejezője a nyelv, ennek hivatott kutatója és alkalmazója pedig az, a ki az ősfoglalkozásokat tüzetesen tanulmányozza.

Viszont a nyelv is, mint magasra fejlett emberi tulajdonság, természettudományi alapokon nyugszik: de a nyelvnek szerkezetét, szabályait, a rokon vonások alapján származását, a nyelvész kutatja, és így a két, inkább csak megszokás szerint különmeműnek látszó szak, alapjában véve egybeesik. Ezért úgy vélem, hogy a Kir. Magy. Természettudományi Társulat jó szolgálatot tett a nyelvtudomány ügyének is akkor, a mikor e szótár megjelenését biztosította.

Herman Ottó munkáját négy kötetre tervezte; kettő már elkészült, a hátralevő részt most rendezi sajtó alá.

Vajha nemcsak vasakarata, hanem vasegészsége is lenne, hogy hatalmas tervét végrehajthassa.

Kelt Budapesten, 1914. augusztus havában.

Dr. Ilosvay Lajos,
a Kir. Magy. Természettudományi Társulat elnöke.

<http://mek.oszk.hu/06900/06994/#>